

מסורת הש"ס

ביצד מברכין פרק ישי ברכות

ל.

עין משפט
ג' מצוה

יד א ב מיי פ"ח מהל
ברכת א"ח ס' סמנ עשין
כ טוש"ע א"ח ס' רב
ספ"ק ד'
ז ב מיי פ"ח מהלס
פ"א ג' כ טוש"ע
א"ח ס' סמנ ספ"ק ז' רב
אלפס שבת סוף פ"ד דף
מ"ז:
בז ד טוש"ע א"ח ס' רב
ספ"ק ח'
ז ב מיי פ"ג מהלס
ברכת הלכה ב סמנ
עשין כ טוש"ע א"ח ס' רב
ספ"ק ה'
יח ז ב מיי פ"ח סס
הלכה ג ד [ח] ס סמנ
ס טוש"ע א"ח ס' רב
ספ"ק ח'
יט ט טוש"ע א"ח ס' רב
ספ"ק ח'
כ ב מיי פ"ח מהלס
ברכת הלכה ב סמנ
עשין כ טוש"ע א"ח ס' רב
ספ"ק ח'
כא ב מיי פ"ח מהלס
ברכת הלכה ב סמנ
עשין קלו טוש"ע ז'
כב ל מיי פ"ח מהלס
ממלות הלכה ד'
כג ב מיי פ"ח מהלס
הל' כ טוש"ע י"ד ס'
לז ספ"ק טו:
כד ב מיי פ"ח מהלס
ממלות א"ח ס' רב
י"א [יב] סמנ לאין קמד
טוש"ע י"ד ס' סמנ לז ספ"ק
ט"ו:

רבינו ניסים

א' אמר הכי הוה אמינא הני
מילי משפיר (ירק) [ארין]
דבארין גופיה מדרבנן.
שינוי במסכת ראש השנה
ב' א' באהור בחשירי ראש
השנה לאשינש ולשפטסי
ליובלי לנטיה ולירקות
ובבירייתא [ע"ס 91] לירקות
ולמעשרות ואמרין לירקות
מאי עינש ירוק היינו
משנתות תנא דרבנן וקמי
דאורייתא ליהינה דאורייתא
ברישא איירי הדביבה ליה
אקדמה ותנא דירין תנא
דרבנן וכל שכן דאורייתא
ובמסכת יומא בפרק יום
הכפורים [ע"פ 99] אינא נמי
גרוזין כורישין ואוכל ואינו
צריך לעשר והני מילי ירוק
דרבנן ובתחילת מסכת
משנתות דבני מרבא אמרי
ירוקת מנין איסי בן עקיבא
אמר דמשנתות לירוק
מדבריהן לפי שהתבאר לא
זכר אלא זרע אורז ופרי
העץ כדכתיב וכל מעשר
הארץ מוצע הארץ מפרי
העץ אבל ירוק מדרבנן הוא
כדפרשי:

רבינו חננאל

קמחא דחיטי רב יהודה
אמר בורא פרי האדמה ורב
נחמן אמר שהכל נהיה
דבריו. והלכה כרב נחמן.
על המלח ועל הזמית
אומר שהכל נהיה בדבריו.
פ"י זמית מרק. נכון בלשון
יון קורין למרק זמית. קורא
רב יהודה אמר בורא פרי
האדמה וכו' שמואל אמר
שהכל נהיה בדבריו וכו'.
ואע"ג דקלסיה שמואל
לרב יהודה הלכתא כותיה
דשמואל. תרביא דשמואל
דכל מירי דנטיי אינשי
ולא דע"י אינשי
למכיליהו בריבין צ"הו, לא
מכריז עלייהו אלא שהכל
נהיה וכו', נכון לולכי גפנים
ועלי גפנים וכיבודא בהם.
אבל גפנים דנטיי אינשי
אינשי אדעתא לאכולי כשהוא רך
וכיבודא בו, מברכין על
העלי ועל צעיס וכו' בורא
פרי האדמה. אמר רב
יהודה אמר רב צלף של

לא יערכנו. פירש"י להשהות וא"כ לפלוג וליתני צדיקה
מאי איריא ע"י אנוגרין אפילו צעיניה שרי לנלוה לאלמור דהא
אינו אסור אלא לערער דהיינו להשהות ע"כ פי' הרי"ף לא יערכנו
אפי' צצליעה צלא שהייה שכל שמייה שאינה אלא לרפואה קרי ליה
ערערור ואפי' כשצולעו והיינו טעמא
דמתסר משום דקא מוכחא מילמא
לרפואה קא מכוין אינ' יש ליישב
פירוש' רש"י לא יערכנו להשהות
אלז נותן רש"י לתוך אנוגרין ואפילו
להשהות או צולעו ו' צעיניה צלא
שהייה: בין דאית ליה הנאה מיניה
בעי ברכוי. וגראין הדברים (ו)
דאס ארס שומה (ו) משקין אס המשקין
רעים לשמות דלית ליה הנאה מיניה
לא צעי ברכוי ואי אית ליה הנאה
מיניה צלא הרפואה צעי ברכוי:
והר"ב ת"א. שכתוב שפירס לא
גרסי' לשון ה"ג הוא
עד קמחא וכו': קמחא דחיטי.
נראה דלא מייירי צקמחא ממס דאס
קן לא שייכא ציה ברכה דבורא פרי
האדמה אלא מייירי צקמחא: שקורין
אי שקלא"טיי או צקמחא שטוין
משגולת שעל שמיצין צמור:
לא נטעי אינשי אדעתא דקורא.
וסבר גמי' כוותיה דשמואל וא"כ
אותן לולכי גפנים דלא נטעי אינשי
אדעתא דהכי מצרכין עלייהו שהכל
נהיה דגדור ואותן שקד' כשהס רעים
אוכליס קליפתס החלוונה ולא נטעי
להו אדעתא דהכי למיכל להו כשהן
רעים כי אס לאכול הגרעין שבהן
כשיתצלו מנכך עלייהו ועני שהכל:
קליפי

אבל דשערי לא לברך עליה כלל קמ"ל וכו' גרע מולח זומית (ד) דתנן (ע) על
המלח ועל (ו) הזמית אומר שהכל נהיה בדברו אצטריך סד"א מלח זומית עבדי
אינש דשדי לפומיה אבל קמחא דשערי הואיל (ו) וקשה לקוקיאני לא לברך
עליה כלל קמ"ל כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברכוי: קורא רב יהודה
אמר בורא פרי האדמה ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו רב יהודה אמר
בורא פרי האדמה פירא הוא ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו הואיל וסופו
להקשות אמר ליה שמואל לרב יהודה (ו) שינא כוותך מסתברא דהא צנן סופו
להקשות (ו) מברכין עליה בורא פרי האדמה ולא היא צנן נטעי אינשי אדעתא
דפוגלא דקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא וכל היכא דלא נטעי אינשי
אדעתא דהכי לא מברכין עליה והרי צלף דנטעי אינשי אדעתא דפרחא ותנן
על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האבינות
ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ אמר רב נחמן בר יצחק צלף נטעי אינשי
אדעתא דשותא דקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא ואע"ג דקלסיה שמואל
רב יהודה הלכתא כותיה דשמואל: אמר רב יהודה אמר רב צלף של ערלה
בחוצה לארץ זורק את האבינות ואוכל את הקפריסין למימרא דאבינות פירי
וקפריסין לאו פירי ורמינהו על מיני נצפה על העלים ועל התמרות אומר
בורא פרי האדמה ועל האבינות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ הוא
דאמר בר"ע דתנן (ו) רבי אליעזר אומר צלף מתעשר תמרות ואבינות וקפריסין
ר"ע אומר ר' אין מתעשר אלא אבינות בלבד מפני שהוא פרי ונימא
הלכה כרבי עקיבא אי אמר הלכה כרבי עקיבא הוה אמינא אפי' בארץ
קמ"ל (ב) המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ אבל בארץ לא
ונימא הלכה כרבי עקיבא בחוצה לארץ דכל המיקל בארץ הלכה כמותו
בח"ל אי אמר הכי הוה אמינא הנ"מ גבי מעשר ארץ דבארץ גופא מדרבנן
אבל גבי ערלה דבארץ מדאורייתא אימא בח"ל נמי נגזור קמ"ל רבינא
אשכחיה למר בר רב אשי דקא זרק אבינות וקאכיל קפריסין א"ל מאי
דעתך בר' עקיבא דמיקל ולעביד מר כב"ש דמקילי מפי דתנן (ו) צלף ב"ש
אומרים כלאים בכרם וב"ה אומרים (ו) אין כלאים בכרם אלו ואלו מודים שחייב
בערלה הא גופא קשיא אמרת צלף ב"ש אומרים כלאים בכרם אלמא מין ירוק
הוא והדר תני אלו ואלו מודים שחייב בערלה אלמא מין אילן הוא הא לא
קשיא ב"ש ספוקי מספקא להו ועבדי הכא לחומרא והכא לחומרא מ"מ לב"ש
הוה ליה ספק ערלה ותנן (ו) ספק ערלה בא"י אסור ובסוריא מותר ובח"ל יורד

דכולנו שלקי. כל מיני ירק שלוק: הוושג בגרונו. ורזך לתת בו
שמן הרבה דהוה ליה שמן עיקר ואנוגרין טפל: לא יערכנו צמון.
צצת דמשהי ליה צמון גרונו ואינו צולעו וכוון דלא צלע ליה מוכחא
מילמא דלרפואה הוא ומכמים גרו על כל רפואות הנכרות משום
שקיקת סמנים שהיא מלמחא:
ההלכה. כלומר לכתחלה לא ימן
השמן צפוי לשם ערערור כי אס
לשם צליעה ואס צלא להשהות ושהנו:
דאים ליה הנאה מיניה. לזד הרפואה
יש לו הנאת אכילה: והלכתא וכו' עד
פטר להו לא גרסינן ומה"ג הוא:
קמחא דחיטי. אוכל קמח חטים כמות
שהוא: בורא פרי האדמה. כשאר
כוסס חטין דמניא לקמן צפרקין
(ד) לו. שגבר צורא פרי האדמה:
דאשפני. וגרע האילן ולא אשפני
לעליה מעלימא: נמלסיה קאי.
והוה ליה ככוסס חטין: הלא אית
ליה עליוס אחרינא. הלך ילא מכלל
פרי ולכלל דרך אכילתו לא צלא. אצל
השמן מיד צלא בשמיו לכלל דרך
אכילתו ועיקר הפרי לכך נטעוהו
הלך פרי הוא: מאי לאו. מדלמך
שערי מכלל דס"ל צמני צפרקין
דחשיב: ומי גרע ממנה ומה"ג.
והכי תיסק אדעתין דלא תצעי
צרכה: ומיס. שלמיר"א (ו) : קוקיאני.
מולעיס צמנעיים: דאים ליה הנאה.
באכילה: קורא. כך של דקל.
כשענפיו גדלים צלל שנה ושנה כדרך
שלי האילנות הנוסף צצנה זו וך וצצנה
זנה מתקשה ונעשה עץ: צנן סופו
לשקוהו. שאס אינו מולשו צעמו
הוא מתקשה כעץ: אדעתא דפוגלא.
לאכלו כשהוא רך ושמו פוגלא. לץ.
מין עץ: אדעתא דפרחא. סס
פרי: מיני נצפה. הוא לץ. לפי
שגדלים צו כמה מיני אכילה קרי
ליה מיני: תמרות. צנן העלים
גדלים כמין תמרות וצולעין צעלה
כנו צעלין של ערבה: אינונות.
הוא הפרי: קפריסין. הוא קליפה
גדולה סכציות הפרי ענין קליפה
הגדילה סכצו אנויס דקיס: לץ
נטעי אינשי אדעתא דשואל. לאכול
את העלים ואת התמרות שאינן
ממעטין את האילן צנן: דקלא לא
נטעי אינשי אדעתא. לאכול את
הקורא שהאכולו ממעט ענפי האילן:
ערלה כחולה לארץ. מדברי סופרים
היא: דכל המיקל בארץ. צערלה
הלכה כמותו כחולה לארץ. דכיון
דאינה מן המורה הלך אחר המיקל:
גני מעשר. דהא דר"ע לגבי מעשר
אימנר דמעשר פירות האילן דבארץ
גופה דרבנן שהמורה לא חייבה
לעשר אלא לזן מירוש ויהיה: כלאים
צכרס. קסבר מין ירק הוא: מ"מ
צכרס (שבת ק"ז ב"ב ב"ה) אילן
צכרס הוא ועל ענפיה ערבה
זו: מיי אולת פי' ארץ ארץ
(שבת ק"ז) ובסוריא. ארץ
ארץ לזבא ככש דוד ומשה
עס ארץ שפאל וקסבר כ"ש:
יחד לא עשית כ"ש לזך.
ספוקי מותך (קדושין ט"ז)
פירושא לארץ. לדיקוי ט"ז.
זכר מילק (שם). ירד.
שאלו ולקח מן עמרים.
הלקח מתרס שש בו
נטעות ילודת וקטת ישראל
יודע שזוה נכנס ש ולקח
לכתמילה (שם).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מלת
שלמיר"א. ג"כ פי' מי מלת:
(ב) ר"ח מ"מ לנ"ש וכו'
(ג) וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
(ד) תוס' ד"ה לא יערכנו וכו'
או נטעו. ר"כ והא' וכו'
כלומר או נטעו: (ה) ד"ה
כיון וכו' וגראין הדברים. ג"כ
ענין לקמן דף י"ח ע"ב ג"כ
שמימא ככה:

גליון הש"ס

גמי' הואיל וקשה לקוקיאני.
דאדעתא שבת דף קט':

מוסף תוספות

א. בתוס' שו"ת פירש
ורבינו שמואל פירש
דבולע הוה כמו או כלי
הוא נותן אצטריך ר"ח
ונתן ומעריב ע"י ערב
אנוגרין או בולע השמן
כח. ב' בתוס' ריש
ממס. דלא מייירי בקמח
השמן כמו קמח סלת
שלנו שאותו קמח ארץ
ראוי לברך עליו כ"פ
האדמה ולא דמי לכוסס
את החטה שהיא ארץ
לאכול בזה הענין. אלא
מכריז לקמח מיניו נטעו
כל כך ויש בו עדיין
טמם חטת וראוי לאכול
בוה הענין. ופעם אחת
פי' לנו רבינו שהוא קמח
נטעו לגמרי כעין שלנו,
אבל משל קליות הוא
שהיבשים אותו בתוך
ההקמח קלי שיש שנוהגים
לעשות כן קמחא של
שבלת שועל במקומנו.

לעני רש"י

שלמיר"א מ"ה מלת.

מוסף רש"י

צלף. מין אילן הטוען ג' מיני
פירות, אבינות וקפריסין
ולולכי, וכו' איתיה לזא לזיה
לזא (שבת ק"ז ב"ב ב"ה) אילן
גדול הוא ועל ענפיה ערבה
זו: מיי אולת פי' ארץ ארץ
(שבת ק"ז) ובסוריא. ארץ
ארץ לזבא ככש דוד ומשה
עס ארץ שפאל וקסבר כ"ש:
יחד לא עשית כ"ש לזך.
ספוקי מותך (קדושין ט"ז)
פירושא לארץ. לדיקוי ט"ז.
זכר מילק (שם). ירד.
שאלו ולקח מן עמרים.
הלקח מתרס שש בו
נטעות ילודת וקטת ישראל
יודע שזוה נכנס ש ולקח
לכתמילה (שם).